

Raziskovanje medkulturnosti v izobraževanju učiteljev

Recenzija knjige: Lesar, I. in Peček, M. (2021). *Priseljenci v Sloveniji skozi raziskovalno prizmo študentov Pedagoške fakultete*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.

Proti koncu lanskega leta je Pedagoška fakulteta v Ljubljani izdala prav posebno in zanimivo knjigo. Njena posebnost je v tem, da vsebuje raziskovalne izsledke študentov in študentk, ki so v svojih zaključnih delih, magistrskih nalogah in doktorskih disertacijah raziskovali različne vidike vključevanja priseljencev v vzgojno-izobraževalni sistem. Kot pravita urednici Irena Lesar in Mojca Peček, so dela študentov pomemben prispevek k razvoju znanosti in prakse na tem področju, čeprav pogosto ostajajo strokovni publiki nedostopna. V monografiji so zdaj dostopna temeljna spoznanja najbolj kakovostnih študentskih del, nastalih v zadnjih letih. Hkrati je monografija izjemen prikaz vloge raziskovanja v izobraževanju bodočih učiteljev in drugih strokovnih delavcev v šolstvu. Pomembna kompetenca sodobnega učitelja in pedagoga je tudi raziskovalna: nič ni več stalnega v pedagoških poklicih – spreminjajo se učenci, spreminjajo se okoliščine, v katerih odraščajo, tudi družbena pričakovanja do vzgojno-izobraževalnega sistema so visoka. Nenehen študij in raziskovanje (lastne) pedagoške prakse sta zato temelj pedagoških poklicev in profesionalnega razvoja pedagoških delavcev. Monografija z različnih vidikov odstira vključevanje priseljencev v vzgojo in izobraževanje ter njihov položaj, zajema iskanje možnosti za njihov boljši učni uspeh in vključenost ter načinov za zmanjševanje diskriminacije in izključevanja. Knjiga je izjemno aktualna, ne nazadnje tudi zaradi vojne v Ukrajini, zaradi katere se v vrtce in šole tudi pri nas že vključujejo ukrajinski otroci in mladostniki.

Knjiga ima 11 poglavij. V prvem urednici s pomočjo Bronfenbrennerjevega ekološkega modela izrišeta kompleksno sliko dejavnikov, ki vplivajo na položaj priseljencev v državi in izobraževanju, ter tako prispevke študentov širše uokvirita. Avtorici izhajata iz predpostavke, da nam metapozicija omogoča celovitejši vpogled v zapletene povezanosti med značilnostmi priseljevanja ter stanjem v družbi.

V drugem poglavju Anthony Paul Smaga in Patricija Urlep pokažeta, da v Sloveniji diskriminacijo priseljenci še vedno doživljajo, se pa ta razlikuje po intenzivnosti in področju življenja. Doris Špurej v tretjem poglavju razmišlja o prispevku prostovoljcev k integraciji beguncev. Avtorica ugotavlja, da je njihov prispevek velik, saj so prostovoljci pogosto prvi pristni stik z okoljem, takšen položaj pa terja premišljen pristop k razvoju prostovoljstva in usposabljanju prostovoljcev. Melita Zukić v prispevku *Muslimani in njihove verske potrebe znotraj slovenskih vrtcev* raziskuje ovire, ki jih doživljajo starši islamske veroizpovedi. Ugotavlja, da imajo starši različna pričakovanja in potrebe, ti pa večkrat niso upoštevani, kar pri nekaterih starših krepi željo po ustanovitvi lastnega vrtca.

Kar nekaj nadaljnjih poglavij se ukvarja z vprašanjem učnega uspeha učencev priseljencev in jezikovnimi preprekami, na katere naletijo pri izobraževanju. Sabina Krajnc Dular v poučnem poglavju *Učna uspešnost učencev priseljencev* predstavlja šest sklopov dejavnikov, ki vplivajo na učne dosežke z vidika učencev priseljencev. Učni uspeh priseljencev obravnava tudi prispevek Anje Franko Dobnikar, ki se osredotoča na vidik jezika in analizira mehanizme, ki prispevajo k lažšanju jezikovnih preprek. Andrejka Štimpfel pa predstavlja didaktični pristop, ki ga je razvila za individualno delo pri pouku književnosti in je lahko učiteljem v pomoč pri delu z učenci priseljenci. Barbara Sotonšek piše o poučevanju jezika z vidika matematičnega besedišča. Rezultati njene raziskave potrjujejo učinkovitost sistematičnega poučevanja besedišča tudi pri pouku matematike. Katja Vodopivec in Irena Lesar obravnavata učno uspešnost učencev priseljencev pri angleškem jeziku. Avtorici opozarjata, da zniževanje pričakovanj do učencev priseljencev morada na prvi pogled deluje vključujoče, a v končnem učinku izključevanje pogloblja.

Zadnji dve poglavji pa se ukvarjata z odnosnim vidikom vključevanja učencev priseljencev. Maša Bricl se osredotoča na kakovost odnosa, ki ga učenci priseljenci razvijejo z učitelji in sošolci, in ugotavlja, da so na splošno ti odnosi dobri, čeprav je še mogoče zaznati tudi primere rasističnega, diskriminatornega in nasilnega vedenja tako pri učiteljih kot učencih. Monografijo zaključuje prispevek Karmen Mlinar, v katerem avtorica utemeljuje potrebo po oblikovanju šolske deklaracije o spoštovanju različnosti, kot so to storili na eni od ljubljanskih osnovnih šol in tako okrepi možnost udejanjanja širšega načela medkulturnosti.

Monografija kot celota pokriva širok raziskovalni diapazon tematik, s katerimi se ukvarja medkulturna pedagogika. V količinskem smislu izstopajo raziskave učnega uspeha učencev priseljencev, pogosto v povezavi z učenjem slovenskega jezika. V ospredju so tudi vzgojne dimenzije vključevanja, ki se dotikajo vprašanja odpravljanja diskriminacije, predsodkov in stereotipov ter pogojev vzpostavljanja vključujočih učnih skupnosti. Posebej zanimiv je prispevek, ki obravnava verske potrebe družin islamske veroizpovedi, saj je to področje v Sloveniji praktično neraziskano. V bodoče pa bi veljalo – tu imam v mislih zlasti širšo raziskovalno skupnost – poglobiti raziskovanja na področju kurikularnih in sistemskih vprašanj z vidika medkulturnosti. To je še posebej pomembno zdaj, ko se v Sloveniji pripravljajo širše kurikularne in sistemske spremembe. Za zdaj namreč področje vključevanja priseljencev ostaja na margini, saj ga stroka in politika še preveč pogosto razumeta v okviru ukrepov, namenjenih ozki skupini učencev. Zato se ga pristojni lotevajo s sprejemanjem različnih smernic in strategij, a te imajo omejen domet. Medkulturnost mora postati eno temeljnih načel prenove in razvoja vzgojno-izobraževalnega sistema, da bi to bil produktivnejši pristop, kažejo tudi pričujoče raziskave študentov.

Knjigo bodo gotovo z veseljem vzeli v roke tako študenti pedagoških programov na vseh stopnjah študija kot tudi raziskovalci. Vsekakor pa jo zaradi praktičnih izpeljav toplo priporočam tudi ravnateljem, šolskim svetovalnim delavcem, vzgojiteljem in učiteljem. V njej bodo našli veliko idej za svoje delo in izhodišč za refleksijske lastne pedagoške prakse.

Dr. Klara Skubic Ermenc